

363602

མཆོད་ལྗ་ཤེས་བྱའི་དཔེ་ཆ་གསུམ་

ལྷན་ཁྲིམས་པུན་པུན་

མཆོད་ལྗ་ཤེས་བྱའི་དཔེ་ཆ་གསུམ་པུན་

མཆོད་ལྗ་ཤེས་བྱའི་དཔེ་ཆ་

269802

N49(14)

8035

འདྲེན་ལས་ཚགས་པ།

ཙོང་ཞུ་རྟེ་ཡིས་བརྩམས་པ།

འཕྲིན་ལས་ཚགས་དང་། ཤེས་རབ་རྣམ་

དག ལི་ཡུང་ཁང་བཅས་ཀྱིས་བརྒྱུར་པ།

མི་རིགས་དཔེ་མཛུགས་ཁང་།

本书根据本社 1985 年 11 月第 1 版北京第 1 次印刷汉文本翻译出版。

དབ་འདི་ནི་འདི་གའི་དཔེ་སྟུན་ཁང་གི་ 1985 ལོའི་ཟླ་ 11 པའི་པར་གཞི་ 1 པའི་ཤེ་ཅིན་གྱི་པར་ཐང་ས་ 1 པའི་རྒྱ་མིག་གཞིར་བཟུང་ཞེ་བསྟུར་ནས་བསྟུན་པ་ཡིན།

དཔེ་སྟུག་གི་འགན་འཁུར་པ། འཕྲིན་ལས་ཚགས།

ཆན་རིག་ཤེས་བྱའི་དཔེ་ཚོགས།

འཛིག་རྟེན་ཁམས།

ཤེས་རབ་རྒྱུ་དག་དང་། ལི་ཡུང་ཁང་། ཁྱེད་ལེན་ཁྲོའི་བཅས་ཀྱིས་བསྟུར་པ།

མི་རིགས་དཔེ་སྟུན་ཁང་གིས་བསྟུན་པ།

1986 ལོའི་ཟླ་ 9 པར་པར་གཞི་ 1 པ་བསྟུགས་པ།

1986 ལོའི་ཟླ་ 9 པར་ཤེ་ཅིན་ལ་པར་ཐང་ས་ 1 པ་བསྟུབ་པ།

དབ་རེར་སྟར་ 0.63

1428
803

借书人

科学知识丛书

宇宙

(藏文)

曾宪惠著

喜饶朗达、李永昌、陈连超译

民族出版社出版 新华书店发行

民族印刷厂印刷

开本：787×1092 毫米 1/32 印张：4 1/4

1986年9月第1版

1986年9月北京第1次印刷

印数：0001—1,000册 定价：0.63元

书号：M 13049(3)21

དེ་མ་ཆེན་སྐར་ཆ་མ་གྱི་མཆོ་འཁོར་སྐར་མའི་མ་ལག

ལྷ་མ་འཁོར་སྐར་ཆ་མ་གྱི་སྐར་མའི་མ་ལག

ཀླ་མ་ལྷོ་ཟུར་ཆེན་གྱི་མཚོ་འཁྲུ་ཟུར་མའི་མ་ལག

ཀླ་མ་ལྷོ་ཟུར་ཆེན་གྱི་མཚོ་འཁྲུ་ཟུར་མའི་མ་ལག

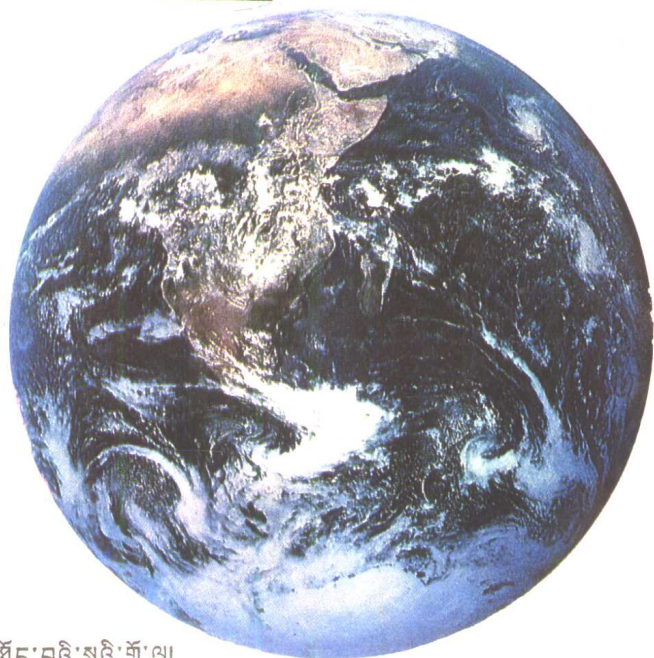
ཅི་ཟིན་གྱི་སྐར་
རྩ་མང་དང་པོ།

འདབ་གསུམ་སྐར་ཁྲིན།

ལེ་མི་མེ་དུ་བ་མཆུག་རིང་།

འཛིག་རྟེན་བར་སྒྲང་ནས་མཐོང་བའི་སའི་གོ་ལ།

《ཚན་ཤིག་གིས་བྱའི་དཔེ་ཚུགས་》ཚན་ཤིག་ལྷ་མོན་
 ལྷན་ཁང་གི་སྐོང་ལ་ཨིའི་ཨིང་སྟེ།

ལྷ་ལྷ་ལྷ་ལྷ།	ཀྱང་ཏཱ་དཔྱི།
དཔྱིན་མེ་ཏན།	ཞིན་ གྱི།
ཐེན་ ཏེ་ ཐེ།	ཀྱོང་ ཀྱོང་།
ཏི་ མ་ ཀྱོང་།	ཆའེ་ཅིང་ལྷོང་།
ཀྱང་ ཆིང་།	ཁེན་ཐེན་ཁྱང་།
ཁེན་གྱི་ཀྱོང་།	

མྱེང་གཞི།

ང་ཚོས་(ཆན་རིག་ཤེས་བྱའི་དཔེ་ཆོགས་)འདི་ཙམ་སྤྲིག་བྱས་པའི་...
དམིགས་ལུལ་ནི། ཏང་གི་འཕུས་མིའི་ཆོགས་ཆེན་ཐེངས་བཅུ་གཉིས་པས་
བརྟན་པའི་སྤྱི་ཆོགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་དཔོན་པོའི་དཔལ་ཡོན་དང་བསམ་པའི་
དཔལ་ཡོན་འཇུགས་སྐྱོན་བྱེད་རྒྱུའི་སྐོར་གྱི་མང་བུ་ལག་ལེན་དང་དོན་འཁྱེལ་
བྱེད་རྒྱ་ལྡན། རྒྱ་བྱང་གངས་ཉུང་མི་རིགས་ས་ཁུལ་གྱི་མི་དམངས་མང་ཆོགས་
སྤྱི་དང་། ལྷག་པར་དུ་གཞོན་ནུ་དང་མ་ཆང་གི་ཁོད་དུ་ཆན་རིག་ཤེས་བྱ་
རྒྱལ་བསྐྱགས་དང་ཁྲབ་གདལ་བྱེད་རྒྱ་དང་། རྒྱན་དུ་མཐོང་བའི་རང་བྱུང་
གི་གནས་ཚུལ་དང་མིའི་རིགས་ཀྱི་སྤྱི་ཆོགས་རིམ་འགྱུར་གྱི་གནས་ཚུལ་ལ་ཆན་
རིག་དང་མཐུན་པའི་སྒྲི་ནས་འབྲེལ་བཞད་བྱས་ཏེ། རྒྱ་བྱང་སྤྱོད་པ་པོ་
ནམས་ཀྱི་སྒྲི་སྒྲི་འབྱེད་ཐུབ་པ་དང་། སྤྱོད་པ་པོ་ནམས་ཆན་རིག་གི་བདེན་
དོན་ཞིབ་དཔྱད་བྱེད་རྒྱུར་སྒྲི་མམས་འཕེལ་བ་ཞིག་ཡོང་བའི་ཆེད་དུ་ཡིན།

ང་ཚོས་རེ་འདུན་དེ་ལྟར་བཅངས་ནས་འབྲེལ་ཡོད་ཆེད་མཁས་དང་...
ཆན་རིག་ཁྲབ་གདལ་གྱི་ཙམ་ཡིག་ལ་ཐུབ་འབྲས་ཐོབ་པའི་ཙམ་པ་པོ་ཁག་...
གཅིག་གདན་འདྲན་ཞུས་ནས་དཔེ་ཆོགས་འདི་ཉིད་ཙམ་སྤྲིག་བྱས་ཤིང་།
ཙམ་སྤྲིག་བྱེད་སྐབས་ཁོང་ཚོས་སྒྲི་མམས་རབ་དུ་འཕྱོལ་བའི་རང་ནས་ཕྱག་
ལས་གནང་བར་མ་ཟད། གངས་ཉུང་མི་རིགས་ས་ཁུལ་གྱི་བྱང་ཆོས་ལ་
གཞིགས་ནས་སྤྱོད་པ་པོ་ནམས་ལ་རྩ་བའི་ཆན་རིག་ཤེས་བྱ་ཁག་གཅིག་རེ་...

སྤྱད་གནང་ཡོད་ཅིང་། དེ་ཡང་པར་རིས་དང་སྒྲིལ་ཏེ་གྲོ་བའི་པའི་ཆོག་གི་
ཐོག་ནས་འབྲེལ་ཡོད་རིག་གཞུང་ཚན་ཁག་ནང་གི་གནས་ཚུལ་གསར་པ་.....
དང་། ལྷ་བ་གསར་པ། ལྷ་བ་འབྲས་གསར་པ་བཅས་མཆོན་གང་ཐུབ་
གནང་ཡོད།

དཔེ་ཚོགས་འདིའི་སྐྱོག་པ་པོ་གཙ་པོ་ནི་སྤྱབ་རྒྱུ་མཐོ་རིམ་དང་.....
སྤྱབ་འབྲིང་དམའ་རིམ་གྱི་རིག་གནས་ཚུ་ཆད་ཡོད་མཁན་བཟོ་པ་དང་།
ཞིང་པ། འབྲོག་པ། གཞོན་ནུ་དང་ཡོ་རྒྱུད་། སྤྱབ་རྒྱུ་མཐོ་རིམ་དང་
སྤྱབ་འབྲིང་དམའ་རིམ་གྱི་སྤྱབ་ཕྱག་བཅས་ཡིན་ཞིང་། སྤྱབ་ལྷ་རྒྱུ་ཆད་འབྲིང་
གི་སྤྱབ་ཁྱིད་དཔེ་དེབ་གྱི་དཔྱད་གཞི་དང་སྤྱབ་གསལ་སྐྱོག་དེབ་ཀྱང་ཕྱས་ཆོག

དཔེ་ཚོགས་འདིའི་ནང་དུ་ཐོག་མར་གནམ་རིག་དང་། སའི་རིག་པ།
སྤྱི་དངོས་རིག་པ། སྤྱི་ཚོགས་རིག་པ་བཅས་ཀྱི་ཁྲབ་ཁོངས་ཀྱི་དཔེ་དེབ་ཐུམ་
ཅུ་ཐམ་པ་རྩ་མ་སྤྱི་གཟུང་། རྒྱ་དང་། སྐྱ་པ། བོད། ལྷ་གྲུང་། ཏ་
སག་ ཁའོ་ཞན་བཅས་ཡིག་རིགས་དུག་གི་ཐོག་ནས་དཔེ་སྐྱུན་བྱེད་རྒྱ་ཡིན།

དཔེ་ཚོགས་འདིའི་རྩ་མ་སྤྱི་གཟུང་དང་དཔེ་སྐྱུན་གྱི་ལས་ཀ་ནི་རྒྱལ་ཁབ་མི་
རིགས་དོན་གཅིད་ལྷ་ཡོན་ལྷན་ཁང་དང་ཀྱང་གོ་ཆན་རིག་མཐུན་ཆོགས་ཀྱི་...
སྤྱབ་སྟོན་འོག་ཕྱས་པ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། ལས་ཀ་དངོས་སུ་བྱེད་སྐབས་ཀྱང་
གོ་ཆན་རིག་མཐུན་ཆོགས་ཀྱི་ཁྲབ་གདལ་ལས་དོན་ཕུན་ཏོང་དང་། ཀྱང་གོ་ཆན་
རིག་ཁྲབ་གདལ་རྩ་མ་རིག་གསར་རྩ་མ་ཞིབ་འཆུག་ཁང་། མི་རིགས་དཔེ་
སྐྱུན་ཁང་། ཆན་རིག་དཔེ་སྐྱུན་ཁང་། ཆན་རིག་ཁྲབ་གདལ་རྩ་མ་རིག་དཔེ་
སྐྱུན་ཁང་། ས་གཤིས་དཔེ་སྐྱུན་ཁང་། ཀྱང་གོ་ཡོ་རྒྱུས་པའི་དཔེ་སྐྱུན་
ཁང་། བེ་ཅིན་གནམ་རིག་ཁང་། བེ་ཅིན་རང་བྱུང་དངོས་མང་འབྲེལ་སྟོན་
ཁང་། ཀྱང་དབྱི་ཐོན་རིག་བརྟག་དཔྱད་ཁང་། རྒྱལ་ཁབ་གནམ་གཤིས་

ཁང་། དེ་ཅིན་ཆན་རིག་སྒྲིབ་གསའི་སྒྲིབ་པ་རྩན་པ་རྒྱ་བྱ་སྐབས་མེ་ཆན་
 རྣམས་ཀྱིས་ཀྱང་སྒྲིབ་ཀྱི་གས་ཆན་གནང་བར་བརྟེན་ང་ཚོས་མཆམས་འདིར་...
 གོང་གསལ་གྱི་མེ་ཆན་དང་ལས་ཀ་འདིའི་ནང་ཞུགས་པའི་རྩམ་པ་པོ་དང་སྒྲིབ་
 མཐུན་རྣམས་ལ་སྟོང་ཐག་པ་ནས་བྱུགས་ཆེ་ཆེ་ཞུ་བྱ་ཡིན།

གངས་ཀྱང་མི་རིགས་ས་ཁུལ་གྱི་གནས་ཚུལ་དངོས་ལ་གཞིགས་དེ་...
 དཔེ་ཆོགས་འདིའི་རིགས་རྩམ་སྒྲིབ་བྱེད་པ་ཐོངས་དང་པོ་ཡིན་པས་ཉམས་...
 རྒྱུང་མེད་པའི་དབང་གིས་སྒྲིབ་ཆ་དང་ནོར་འཁུལ་ཡང་ངེས་ཡིན་གསུངས་སྒྲིབ་
 པ་པོ་དང་ཆེད་མཁས་རྣམ་པས་དག་བཅས་དང་སྒྲིབ་པ་རྒྱུད་ཀྱི་དགོངས་...
 འཆར་ཇི་ཡོད་ལྷག་པོར་སྒྲུལ་པའི་རེ་བ་ཞུ།

《ཆན་རིག་ཤེས་བྱའི་དཔེ་ཆོགས་》རྩམ་སྒྲིབ་ཀྱི་ཡོན་ཏྲན་ཁང་ནས།

1984 ལོའི་ཟླ་ 8 ཚེས་ 30 ལ།

དཀར་ཆག

དང་པོ། ལྷ་ལྷུང་གི་ཐོག་ནས་བཤད་འགོ་བཙུགས་པ། (1)

1. གནམ་ས་ཁ་གཤགས་པ། (1)

2. གནམ་ཁ་གཙོད་ཡིན་པ་སྟེ་བ། (4)

3. གནམ་རྒྱམ་པོ་ཡིན་པ་སྟེ་བ། (6)

4. ལྷུང་འདྲེགས་འཕྱོ་ཤིང་སྟེ་བ། (7)

5. ས་ལྷེ་བ་ཡིན་པ་སྟེ་བ། (8)

6. ཉི་མ་ལྷེ་བ་ཡིན་པ་སྟེ་བ། (10)

གཉིས་པ། སའི་གོ་ལ་དང་སྐ་བའི་གོ་ལ། (13)

1. སའི་གོ་ལའི་གཞུགས་དབྱིབས། (13)

2. སའི་གོ་ལ་འདི་འབྲལ་སྤྱད་ལྟེ་ཉིན་ཡོད་པ། (15)

3. སའི་གོ་ལའི་འབྲལ་རྒྱུ། (18)

4. ས་སྐའི་མ་ལག་བྱང་ལྟེ་བ། (21)

གསུམ་པ། ཉི་མའི་ཁྱིམ་རྒྱུད། (25)

1. ལྷ་སྐར་ཆེན་པོ་དཔྱ་དང་འཁོར་སྐར། (25)

2. བྱངས་ལས་འདས་པའི་ལྷ་སྐར་ཆུང་བ། (31)

3. སྐར་མདའ་དང་སྐར་རྒྱ། (36)

4. སྐར་མ་དྲུ་བ་མཇུག་པོ་དང་། (42)

5. ལྷ་སྐར་ཁམས་ཀྱི་དཔྱད་པ། (47)

6. ཉི་མའི་ཁྱིམ་རྒྱུད་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས། (49)

བཞི་པ། བརྟན་སྐར་ཁམས། (55)

1. ཉི་མ་ནི་བརྟན་སྐར་ཕྱིར་བཏང་བ་ཞིག་ཡིན་པ། (55)

2. བརྟན་སྐར་ནི་བརྟན་ཅིང་འབྱར་མེད་ཅིག་ཡིན་པ། (61)

3. བརྟན་སྐར་རིམ་པས་འབྱར་བ། (66)

4. བརྟན་སྐར་དང་རྩ་སྐར་གྱི་མ་ལག (78)

ལྔ་པ། དབྱ་ཆོགས་གྱི་ཕྱི་རིམ། (82)

1. རྩ་ཐག་རིང་སར་ཡོད་པའི་སྐར་མའི་མ་ལག (82)

2. སྐར་མའི་མ་ལག་གི་རིགས། (84)

3. དབྱ་ཆོགས་ལ་ཡར་རྒྱ་བ། (87)

4. དབྱ་ཆོགས་མ་ལག་གི་རང་འཁོར། (92)

5. སྐར་མའི་མ་ལག་ཆོགས་པར་བྱར་བ། (95)

6. སྐར་མའི་མ་ལག་གི་འབྱུང་ཁུངས་དང་རིམ་འབྱར། (98)

དྲུག་པ། མཐར་མིན་མེད་པ། (103)

1. གསར་དུ་རྟེན་པ། (103)

2. འཛེལ་ཞིབ་ཀྱིས་ཕྱགས་ཚད་མེད་པ། (109)

*

*

*

དེབ་འདིའི་ནང་གི་ཆོག་གསར་བྱར་བཞོད། (113)

དང་པོ། ལྷ་ལྷུང་གི་ཐོག་ནས་བཤད་འགོ་བཙུགས་པ།

1. གནས་ས་ཁ་གསལ་པ།

འཇིག་རྟེན་ཁམས་ཞེས་པ་ནི་རྒྱས་མངའ་ཡོད་ལ་ཚད་དཔག་དཀའ་...
བའི་ཁྱད་ཚུལ་ཀྱང་ལྡན་པའི་ཐ་སྟད་ཅིག་ཡིན་ཞིང་། མིའི་རིགས་ཀྱིས་
འཇིག་རྟེན་ཁམས་ཞེས་དབྱེད་བྱེད་རྒྱ་དེ་ཡིག་ཐོག་གི་ཁྱད་སྟངས་ལྟར་བའི་ལོ་...
མའི་དུས་ནས་འགོ་རྒྱགས་ཟིན། མི་རྣམས་ཀྱིས་“ཉི་མ་ཤར་དུས་ལས་ལ་
ཙམ། །ལ་ལ་རུབ་དུས་ལས་མཆུག་འབྲིལ་”ཞེས་བཤད་ཐོལ་བྱུང་བ་ནས་
བཟུང་དུས་ཚད་ཀྱི་ཐ་སྟད་འབྱུང་འགོ་རྒྱགས་པ་དང་། ཉི་མ་ཤར་སའི་ཁ་
ཐོགས་དེར་ཤར་དང་། ཉི་མ་རུབ་སའི་ཁ་ཐོགས་དེར་རུབ་ཟེར་ནས་བར་
རྟུང་ཁ་ཐོགས་ཀྱི་ཐ་སྟད་འབྱུང་འགོ་རྒྱགས་། རང་བྱུང་ཁམས་ཆེན་འདི་
ཉིད་ལ། །འབྱུར་ཐོག་མང་ཞིང་ཚད་དཔག་དཀའ། །ཉི་མ་སྐར་གསུམ་ལ་
སྟགས་པའི། །སྟེ་དངོས་ཡོད་དགུ་ལྟ་ཡིས་བསྐྱུན་ཞེས་གནའ་རབས་ཀྱི་མི་
ཚོས་རང་བྱུང་ཁམས་ཆེན་པོ་འདིར་གཤམ་རྒྱ་རྒྱུང་བའི་དབང་གིས་རང་བྱུང་...
གི་རྣམ་ཚུལ་རྣམས་འགྲེལ་བཤད་བྱེད་ཐབས་བྲལ་དེ་རྟག་དུ་རང་གི་རྣམ་བར་
ཤར་བའི་ལྷ་ལྷུང་གི་ཐོག་ནས་གསལ་བཤད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

གནའ་མ་ཞིང་དཔལ་ཡོན་ཡང་དར་སྤྱོད་པའི་ཀྱང་ཏུ་མི་རིགས་ཀྱི་ཕོ་...

ལྷན་དེའི་ཐེངས་ནང་དུ་དཔལ་པོ་ཡན་ཀུན་ཡིས་གནམ་ས་ཁ་གཤགས་པའི་ལྷ་
ལྷང་ཞིག་འཁོད་ཡོད། རག་ལྷན་དུ་གནམ་ས་མ་ཆགས་པའི་གོང་དུ་འཇིག་
ཉིན་ཁམས་འདི་ནི་དངས་རྩྭ་གཅིག་དུ་འདྲེས་པའི་གོང་ལུ་ཞིག་རེད།
དཔལ་པོ་ཡན་ཀུན་ཟེར་མཁན་དེ་དངས་རྩྭ་འདྲེས་པའི་གོང་ལུ་དེའི་ནང་
དུ་འགྲལ་ཅམ་ཡང་མ་བྱས་པར་བཟད་ནས་ལོ་ངོ་ཆིག་ཁྲི་བརྒྱད་ལྷང་སྤང་
ཆེས། མིག་གདངས་ནས་བལྟ་བའི་ཆེ་ཁོང་ཡུག་ལྷན་ནག་འཕྱེལ་ནས་ཅི་
ཡང་མི་མཐོང་བས་སྐྱགས་སྐྱབ་དོག་པའི་སྤང་བ་འཆར་ནས་སྤར་ཉུལ་བརྒྱབ་
པས་ལྷ་ཡི་ལྷ་རེ་ཞིག་ལག་དུ་བྱུང་བ་དང་འགྲལ་ཆེན་པོས་གཤམས་ཐེངས་
གཅིག་གིས་དངས་རྩྭ་འདྲེས་པའི་གོང་ལུ་དེ་དུམ་བུ་གཉིས་སུ་གཤགས་ཏེ་
མཁའ་རླངས་དངས་པ་རྣམས་ཡར་ལྷིང་ནས་གནམ་ཆགས་པ་དང་། རྩྭ་པ་
རྣམས་མར་དེམ་ནས་ས་ཆགས་པ་རེད།

དཔལ་པོ་ཡན་ཀུན་ཡིས་གནམ་ས་གཤགས་པའི་ཆེས་སུ་གནམ་ས་
སྤར་ཡང་ཁ་བྱམ་མི་ཡོང་ངམ་སྐྱམ་ནས་སེམས་ཁལ་བྱུང་ལྟམ། མགོ་
པོས་དགྲང་ལ་འདྲེགས་པ་དང་། ཀླང་པས་ས་ལ་མནན་ཏེ་གནམ་སའི་པར་
དུ་གནམ་འདྲེགས་ཀ་བ་ལྷ་བུ་ལངས་ཏེ་ཉིན་རེར་འཇུར་བ་ཐེངས་དགུ་རེ་
བྱས། གནམ་ཉི་མ་རེར་འདོམ་པ་དོ་རེ་མགོ་རུ་འགྲོ་བ་དང་། ས་ཉི་མ་
རེར་འདོམ་པ་དོ་རེ་མཐུག་དུ་འགྲོ་བ། དཔལ་པོ་ཡན་ཀུན་ཡི་སྐྱ་གཟུགས་
ཡང་ཉི་མ་རེར་འདོམ་པ་དོ་རེ་རིང་དུ་འགྲོ་གི་ཡོད། དེ་འདྲ་བྱས་ནས་ལོ་
ཆིག་ཁྲི་བརྒྱད་ལྷང་སྤང་ཆེས། གནམ་ཉ་ཅང་མགོ་པོ་དང་། ས་ཉ་ཅང་
མཐུག་པོ། དཔལ་པོ་ཡན་ཀུན་ཡི་སྐྱ་གཟུགས་ཀྱང་ཉ་ཅང་རིང་པོ་བཅས་
གིག་དུ་གྱུར།

དཔལ་པོ་ཡན་ཀུན་དགོངས་པ་རྣམས་ཁར། རྒྱ་ཉིལ་པོ་སྒྲེ་དངས་